

AVERSS UN REVERSS

Latvijas Bankas biļetens • 2009. gads. Nr. 2

ŠAJĀ NUMURĀ

2 EIRO – OSTA KRĪZĒ ELMĀRS ZAKULIS

Līdz ar pasaules finanšu krīzes pieņemšanos spēkā aizvadītā gada rudenī, Eiropas Savienības jaunajās dalībvalstīs debatē par to, cik ļoti tad eiro palīdz pārlaist skarbos krīzes apstākļus. Un vairumā no šīm dalībvalstīm strauji pieaugusi vēlme pasteidzināt eiro ieviešanu.

4 EIROPAS SAVIENĪBA IEROBEŽO KRĪZES IETEKMI EKONOMIKĀ JŪLIJA PASTUŠENKO

Paredzot strauju bezdarba pieaugumu, ES izstrādātas programmas, lai veicinātu darbaspēka tirgus normālu funkcionēšanu, pilnveidotu darba algu noteikšanas mehānismu, izvairītos no pārmērīgi daudz darbinieku atlaišanas un paplašinātu arī iespējas pārkvalificēties.

8 LATVIJAS TAUTSAIMNIECĪBAS ĀRĒJĀ KONKURĒTSPĒJA UN TĀS IZAIČINĀJUMI DAINA PAULA

Pēc Pasaules ekonomikas foruma pētījuma, Latvijas vieta rangu tabulā 2008./2009. gadā pazeminājusies līdz 54. vietai, saņemot relatīvi labus novērtējumus darba tirgus efektivitātes, augstākās izglītības un apmācības jomā, taču samērā vājus tirgus lieluma, tehnoloģiju un inovāciju ziņā.

ĪSZIŅAS

7 * Sabiedrības aptaujā, kas notika martā, ar ievērojamu balsu pārsvaru (4593 balsīm no 8899) par «Latvijas gada monētu 2008» ir atzīta «Laires monēta».

11 * Laista klajā sudraba monēta *Cūciņa*. Monētas reverss veidots pēc E. Adumānes grafikas. Mazā māksliniece, saņemot monētu, ir priecīga, ka viņas darbs precīzi iekalts monētā.

12 LATVIJAS BANKAS PADOMĒ

12 NAUDA – JAUNUMI

ELMĀRS ZAKULIS

*Monētārās politikas pārvaldes
Finanšu tirgus
analīzes daļas vadītājs*

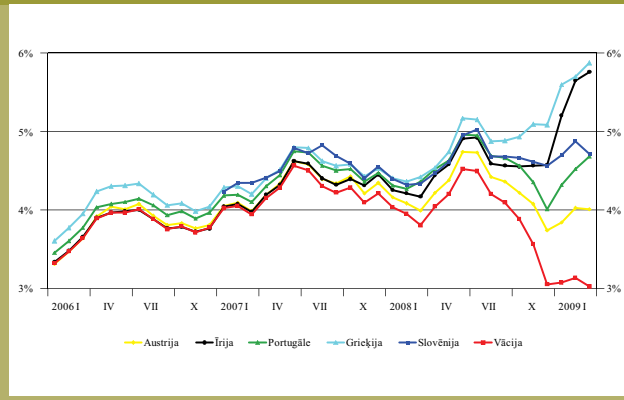

EIRO – OSTA KRĪZĒ

Labvēlīgāki finansējuma pieejamības apstākļi eirozonas valstīm lielā mērā pasargā tās no finansējuma trūkuma raisītās straujās ekonomikas lejupslīdes, kāda pašlaik vērojama attīstības valstīs, pie kurām pieskaitāms arī vairums jauno ES dalībvalstu.

(Turpinājums 2. lpp.)

1. attēls. Ilgtermiņa (10 gadu) valsts obligāciju ienesīguma likmes

(Sākums 1. lpp.)

Eiro – osta krīzē

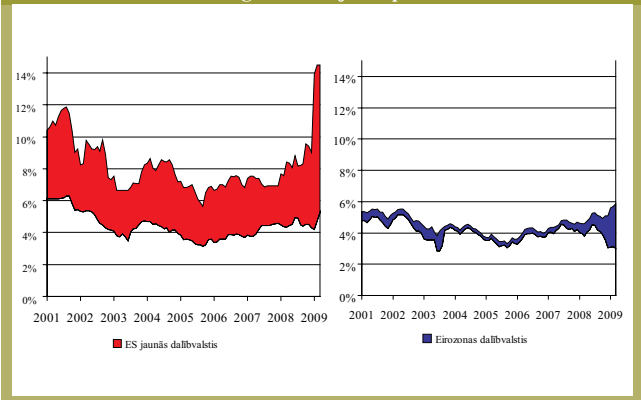
Līdz ar pasaules finanšu krīzes pieņemšanos spēkā aizvadītā gada rudenī, Eiropas Savienības (ES) jaunajās dalībvalstīs augošu aktualitāti iemantoja debātes par to, cik ļoti tad eiro palīdz pārļaut skarbos krīzes apstākļus. Vairumā no jaunajām ES dalībvalstīm, kas tā vai cita iemesla dēļ līdz šim nav pievienojušās eirozonai, ļoti strauji pieauga vēlme pasteidzināt eiro ieviešanu.

Aizvadītā gada septembrī kā pārsteigums investoriem un finanšu tirgiem nāca Polijas premjerministra D. Tuska paziņojums par eiro ieviešanas mērķa datuma pārlīkšanu tuvāk – uz 2011. gadu, kas ir vismaz divus gadus ātrāk nekā vairums ekonomistu paredzēja. Savukārt, Ungārijā š. g. februārī premjerministrs F. Gurčans aicināja ES paātrināt eiro ieviešanas procedūras, saīsinot laiku, kas jāpavada Valūtas Kurša Mehānismā II, lai nogādātu ES austrumu dalībvalstis zem valūtas drošības vairoga pret globālo finanšu krīzi. Līdzīga rakstura norises vērojamas arī citās dalībvalstīs.

Šādus soļus spert mudina priekšrocības, ko krīzes pārļaišanā bauda eirozonas dalībvalstis un kas visspilgtāk ir atklājušās tieši krīzes apstākļos. Finanšu krīzes pamatizpaušme ir akūtais finansējuma trūkums, kas rodas, naudas aizdevējiem un investoriem baidoties par savu līdzekļu drošību – iespēju robežās maksimāli pārvietojot savus finanšu resursus uz pašiem drošākajiem ieguldījumiem, kas visbiežāk ir ekonomiski attīstīto valstu valdību vērtspapīri. Respektīvi, iepriekš valdošās ieguldītāju «medības pēc ienesīguma» ar paviršo attieksmi pret riskiem, nu ir pārgājušas «bēgšanā uz drošību» ar diametrāli pretēju – stipri saasinātu – attieksmi pret jebkāda veida riskiem.

Šādā situācijā valsts dalība Ekonomikas un monetārajā savienībā kļūst par ārkārtīgi svarīgu priekšrocību, kas ļauj tās valdībai, finanšu sektoram un tādējādi arī tautsaimniecībai kopumā piesaistīt nepieciešamo finansējumu. Svarīgāk par investīciju un aizdevumu ienesīgumu krīzes apstākļos kļūst tas, ka valsts ekonomika atbilst zināmiem kvalitātes kritērijiem, ko apliecina tās spēja pievienoties eirozonai, un tādējādi ieguldītāju uztverē ievietojas mazāk riskantā kategorijā. Savukārt, labvēlīgāki finansējuma pieejamības apstākļi eirozonas valstīm lielā mērā pasargā tās no finansējuma trūkuma raisītās straujās ekonomikas

2. attēls. Ilgtermiņa (10 gadu) valsts obligāciju ienesīguma likmju diapazons

lejupslīdes, kāda pašlaik vērojama attīstības valstīs, pie kurām pieskaitāms arī vairums jauno ES dalībvalstu.

Eiro ieviešana pati par sevi, protams, nav brīnumlīdzeklis, kas spētu atrisināt visas jauno ES dalībvalstu problēmas finansējuma frontē. Finanšu tirgos arī tiek rūpīgi vērtētas katras atsevišķās dalībvalsts kredītpēja. To uzskatāmi apliecina pēdējā laikā augošās atšķirības finansējuma izmaksās dažādu eirozonas valstu valdību starpā. Vācijas zemais valsts parāda vērtspapīru ienesīgums salīdzinājumā, piemēram, ar Grieķijas un Īrijas pēdējā laikā pieaugušo vērtspapīru ienesīgumu spilgti ataino atšķirības pašu eirozonas valstu kredītpējas vērtējumā (sk. 1. att.).

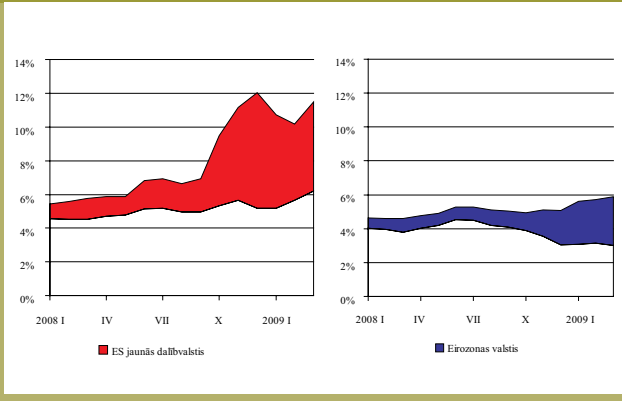
Tomēr, neskatoties uz pēdējā laikā pieaugušajām atšķirībām finansējuma izmaksās eirozonas valstīs, kopumā tās tomēr ir ievērojami zemākas nekā vairumā jauno ES dalībvalstu, kas eiro nav ieviesušas (sk. 2. att.).

Ņemot vērā, ka daudzas jaunās ES dalībvalstis ir salīdzinoši mazas valstis, kas lielu daļu sava finansējuma piesaista starptautiskajos tirgos, visbiežāk eiro valūtā, precīzāku ainu patiesās finansēšanās izmaksu atšķirībās sniedz valsts vērtspapīru ienesīgums eiro valūtā (sk. 3. att.).

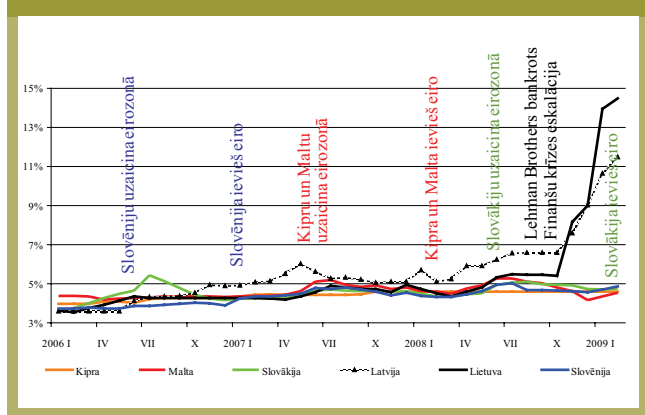
Taču arī šeit vērojama līdzīga aina – investoru pieprasītais obligāciju ienesīgums ES jaunajām dalībvalstīm atrodas augstākā likmju diapazonā nekā eirozonas valstīm. Tas liecina, ka globālajiem investoriem tiešā valūtas riska neesamība ir mazs mierinājums – viņi šajos apstākļos saskata riskus attiecībā uz jauno dalībvalstu spēju kopumā apkalpot savu ārējo parādu.

Par eiro nozīmīgo lomu krīzes ietekmes mazināšanā liecina spilgtās atšķirības finansējuma izmaksās un to dinamikā starp ES valstīm, kas nesen pievienojušās eirozonai, un citām jaunajām ES dalībvalstīm, kas krīzi spiestas pārvarēt, atrodoties ārpus eirozonas (sk. 4. att.). Pēc vienas no šādas, nesen eiro ieviesušas valsts – Malta – premjera L. Gonzi vārdiem: «Bez eiro Maltai, visticamāk, šodien klātos daudz sliktāk nekā Īslandei – mēs būtu bankrotējuši.» Par šā spilgtā citāta objektivitāti, protams, varētu diskutēt, taču nenoliedzami, ka eiro lielākie labumi to ieviesušajām ES jaunajām dalībvalstīm atklājušies tieši līdz ar krīzes iestāšanos.

3. attēls. Ilgtermiņa (10 gadu) valsts eiro obligāciju ienesīguma likmju diapazons

4. attēls. Ilgtermiņa (10 gadu) valsts obligāciju ienesīguma likmes

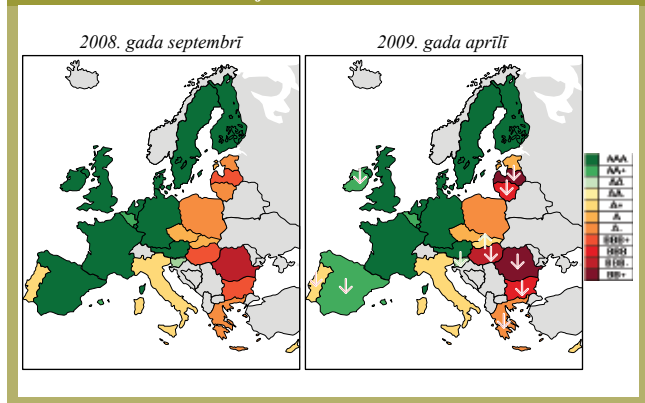

Ļoti svarīgi atzīmēt, ka iepriekš aprakstītie valstu vērtspapīru ienesīgumi, kādus finanšu tirgus dalībnieki pieprasa otrreizējā tirgū, patiesībā tikai daļēji ataino milzīgās atšķirības finansējuma pieejamībā starp jaunajām ES dalībvalstīm un eirozonas valstīm. Ja eirozonas valstis par minētajām likmēm – kaut ar mainīgiem panākumiem – tomēr ir spējīgas tirgū aizņemt ievērojamus finanšu resursu apjomus, tad vairumā jauno ES dalībvalstu gadījumā pārliecināt aizdevējus iegādāties vērā ņemamos apjomos jaunus ilgtermiņa vērtspapīrus pat par šīm augstajām likmēm vienkārši nav iespējams. Virkne jauno dalībvalstu ir atlikušas savus iepriekšējos plānus emitēt parāda vērtspapīrus, jo šajos apstākļos gluži vienkārši nav investoru pieprasījuma pēc tiem.

Lai cik tas pēdējā laikā varētu likties objektīvi vai adekvāti, viens no centrālajiem faktoriem, pēc kuriem investori vadās savos lēmumos, ir ieguldījumu kredītreitings. Spriežot pēc valstu kredītreitingu līmeņiem, Eiropā joprojām turpina pastāvēt sava veida dzelzs priekšskars, kas sadala Rietumeiropu un Austrumeiropu drošās un riskantās valstīs. Kredītreitingu aģentūras ir saņēmušas krietnu devu kritikas par to lomu ASV augsta riska kredītu krīzes izraisīšanā, tāpēc tās pēdējā laikā ir bijušas īpaši naskas uz kredītreitingu samazināšanu pie mazākajām pazīmēm, kas varētu liecināt par risku pieaugumu. No kredītreitingu samazinājuma nav bijušas pasargātas arī atsevišķas eirozonas valstis, taču kopumā kredītreitingu samazinājums daudz lielākā mērā skāris tieši jaunās ES dalībvalstis (sk. 5. att.).

Kredītreitingu samazinājums daudz sāpīgāk skar jaunās ES dalībvalstis arī tāpēc, ka to kredītreitings lielākoties ir tuvs investīciju pakāpes reitanga sliekšnim (BBB-). Tālāka reitanga samazinājuma gadījumā valstu emitētie vērtspapīri pāriet no investīciju pakāpes spekulatīvajā pakāpē. Vairumam investoru – tādu kā ieguldījumu un pensiju fondī – pastāv ļoti strikti ierobežojumi ieguldījumiem šādas pakāpes vērtspapīros, un, ja iepriekš investīciju pakāpes vērtspapīram reitings tiek samazināts līdz BB+, šiem investoriem ir iespējami īsā laikā jāpārdod vērtspapīri, ja tādi ir to turējumā. Tā kā visas šīs lietas jau laikus tiek iecenotas vērtspapīru cenā, tad arī valstīm, kuru reitings vēl nav samazinājies zem investīciju pakāpes sliekšņa, taču ir tam pietuvojis, jau iestājas nopietnas problēmas finansējuma pieejamībā.

5. attēls. Standard & Poor's valstu kredītreitanga vērtējumi ES dalībvalstīm

Spilgts izņēmums uz šā fona ir Slovākija, vienīgā ES dalībvalsts, kurai, par spīti pasaulē valdošajai krīzei, reitings šajā laikā ir ticis palielināts saistībā ar tās pievienošanu eirozonai 2009. gada sākumā. Lielākās pasaules reitanga aģentūras jau publiski paziņojušas, ka citām ES jaunajām dalībvalstīm, ja tās tiks uzņemtas eirozonā, valstu kredītreitings tiks paaugstināts.

Pozitīvā ietekme uz kredītreitingu kā viens no svarīgākajiem finansējuma pieejamību ietekmējošajiem faktoriem acīmredzami nav vienīgais eiro ieviešanas praktiskais ieguvums – pēdējā laikā augošs atbalsts eiro ieviešanai ir vērojams bagātājās Skandināvijas valstīs, kas nevarētu sūdzēties par zemiem kredītreitingsiem. Krīze ir vājinājusi šo valstu valūtas, ietekmējot sabiedrisko domu par labu eiro ieviešanai un atjaunojot diskusiju, vai neizvēlēties relatīvi lielāku drošību, ko piedāvā eirozona. Zviedrijas sabiedrībā, kas 2003. gada referendumā noraidīja eiro ieviešanu, atbalsts dalībai eirozonā aug, un tās premjers apšaubā vienošanos nerunāt par eiro ieviešanu līdz 2012. gadam. Līdzīgi notiek arī Dānijā, kur referendumā noraidīja eiro ieviešanu, bet tagad sabiedrībā aug atbalsts eiro un šogad tiks lemts, vai nepieciešams rīkot jaunu referendumu. Pēc nu jau bijušā premjera A. F. Rasmusena vārdiem: «*Finanšu krīze ir padarījusi acīmredzamas ārpusē palikšanas izmaksas – gan ekonomiskās, gan politiskās izmaksas.*»

Papildu informācijai – elmars.zakulis@bank.lv
Foto – Aleksejs Meļihovs.

EIROPAS SAVIENĪBA IEROBEŽO KRĪZES IETEKMI EKONOMIKĀ

JŪLIJA PASTUŠENKO

*Monetārās politikas pārvaldes
Makroekonomikas analīzes
daļas vecākā ekonomiste*

Paredzot strauju bezdarba pieaugumu, ES izstrādātas programmas, lai veicinātu darbaspēka tirgus normālu funkcionēšanu, pilnveidotu darba algu noteikšanas mehānismu, izvairītos no pārmērīgi daudzu darbinieku atlaišanas, kā arī paplašinātu iespējas pārkvalificēties.

Saskaņā ar Eiropas Komisijas prognozēm sagaidāms, ka globālās krīzes izraisīto seku rezultātā šogad Eiropas Savienības IKP kopumā varētu sarukt par 2%. Neapšaubāmi, ka tik izteikta ekonomikas lejupslīde negatīvi ietekmēs darbaspēka tirgu un valstu finanses. Ņemot to vērā, jau pagājušā gada decembrī Eiropas Padome aicināja dalībvalstis veicināt ekonomisko aktivitāti. Vairums ES dalībvalstu paredz 2009. un 2010. gadā veikt vairākas reformas, kas palīdzētu pārvarēt tautsaimniecības krīzi. Tiek īstenoti arī vairāki finanšu sektoru stabilizējoši pasākumi, bet šajā rakstā apskatīti tie, kas tiešā veidā ietekmē ekonomikas reālo sektoru. Dažos gadījumos sagaidāmā fiskālā stimula lielums varētu pat pārsniegt 2% no savas valsts IKP (sk. attēlu). Tiek prognozēts, ka kopumā šie pasākumi varētu apturēt IKP kritumu par 0.75 procentu punktiem. Jāpiebilst, ka valstis, kurām ir būtiski pieaugusi parāda finansēšanas riska prēmija (piemēram, Latvija), atturējās no reformām, kam ir budžeta deficītu palielinošs raksturs.

Eiropas Savienības (ES) dalībvalstīs 2009. un 2010. gadā plānotās reformas nosacīti var sadalīt četrās kategorijās:

- rūpniecības un uzņēmumu atbalstam;
- darbaspēka tirgus normālas funkcionēšanas nodrošināšanai;
- investīciju veicināšanai;
- mājsaimniecību pirktspējas uzlabošanai.

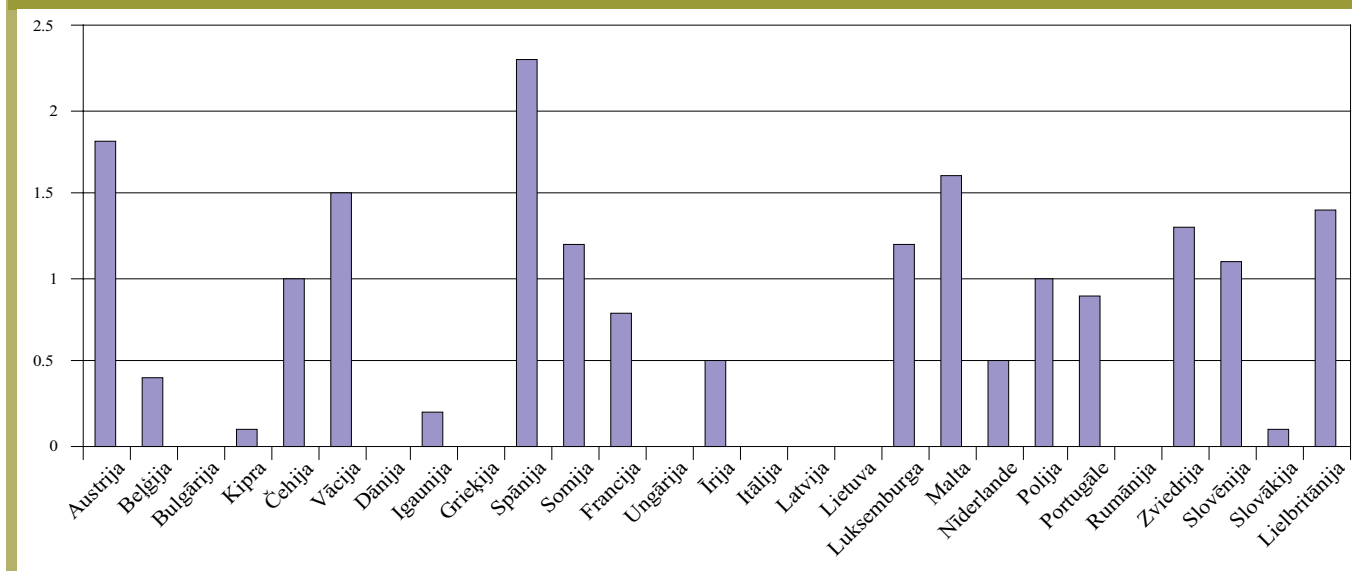
Rūpnieciskā sektora atbalsta pasākumi

Daudzas dalībvalstis īsteno plānus, lai palīdzētu uzņēmējiem krīzes apstākļos. Tiek nodrošināta atvieglota pieeja finansējumam, tajā skaitā piešķirot subsidētus aizdevumus vai valsts garantijas. Tādējādi tiek uzlabota ražotāju īstermiņa konkurētspēja, turklāt tas netiešā veidā palīdz saglabāt darba vietas. Var teikt, ka tas ir atbalsta līdzeklis, kā uzņēmumiem izdzīvot šajos grūtajos laikos.

Dažās dalībvalstīs paredz atbalstīt arī kādu specifisku sektoru. Piemēram, Vācijā un Francijā, kur auto industrija ir ļoti nozīmīga nozare, tiek piemēroti fiskāla rakstura pieprasījumu stimulējoši pasākumi. Bieži vien šie projekti ir saistīti ar apkārtējās vides aizsardzību (CO₂ emisijas samazināšanu).

Piemēram, ja Francijas iedzīvotājs pērk jaunu automašīnu, kuras CO₂ gāzes emisija ir mazāka par 130 g/km, viņam ir tiesības saņemt prēmiju no 200 līdz 1000 eiro. Savukārt par jaudīgas automašīnas iegādi, kuras CO₂ emisija pārsniedz 160 g/km, pircējam būs jāsamaksā valsts nodeva no 200 līdz pat 2600 eiro. Francijas Ekonomikas ministrija prognozē, ka

ES dalībvalstu fiskālā stimula lielums reālajā sektorā, % no IKP, 2009

* Nulles vērtības nozīmē, ka šo valstu fiskālo pasākumu ietekme uz budžetu ir neitrāla vai deficītu samazinoša.

Avots: Eiropas Komisija.

katru gadu 30% pircēju par nopirktajām mašīnām saņems prēmijas, bet 25% tiks aplikti ar šo valsts nodevu.

Savukārt Vācijas valdība, lai stimulētu mašīnbūvi, īsteno īpašu pārdošanas stimulēšanas programmu, kas arī ir saistīta ar apkārtējās vides aizsardzību. Ja, iegādājoties jaunu mašīnu, īpašnieks piekrīt atteikties no savas vecās automašīnas (vecākas par 9 gadiem), viņš no valsts saņem prēmiju 2500 eiro apmērā. Tiek prognozēts, ka to varētu izmantot apmēram 1.2 miljoni cilvēku. Šādi valsts centieni ne tikai veicina pieprasījumu, bet palīdz arī saglabāt nodarbinātību šajos sektoros.

Atsevišķi var minēt arī nefinanšu atbalstu, ko valsts sniedz ražotājiem, piemēram, samazinot administratīvo slogu vai paplašinot publisko pakalpojumu klāstu mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) atbalstam. Francijā ir izveidotas īpašas mājas lapas, kurās rodama plaša informācija uzņēmējiem – atbildes uz konkrētiem jautājumiem, kā arī piedāvāti gatavi risinājumi dažādām problēmām.

Valdības paredz MVU piešķirt arī finansējumu ar atvieglotiem nosacījumiem. Piemēram, Vācijas shēma paredz īpašu kredītlīniju – tiek piešķirtas subsīdijas aizdevumu līgumiem, kas noslēgti no 2009. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim. Kredītlīnijas kopapjoms ir eiro 100 miljardi. Šāda veida iniciatīva tiek īstenota līdztekus pasākumiem banku sektorā.

Darbspēka tirgus normalizēšanas uzdevumi

Saskaņā ar Eiropas Komisijas prognozēm ES darbspēka tirgu tuvāko divu gadu laikā sagaida būtiskas pārmaiņas: nodarbinātības pieaugums netiek prognozēts, un vienlaikus gaidāms straujš bezdarba kāpums. Tāpēc vairākās dalībvalstīs ir izstrādātas programmas, lai veicinātu darbspēka tirgus normālu funkcionēšanu, pilnveidotu darba algu noteikšanas mehānismu, izvairītos no pārmērīgi

daudzu darbinieku atlaišanas, kā arī paplašinātu iespējas darbiniekiem pārkvalificēties. Nodarbinātības saglabāšana ir viens no veidiem, kā pasargāt privāto patēriņu no dramatiska krituma.

Šajā sfērā darāmo nosacīti varētu sadalīt šādās grupās:

- *Pagaidu darbalaika samazināšana un elastīgu darbalaika nosacījumu ieviešana.* Tas ir viens no labākajiem veidiem, kā nepieļaut darbinieku masveida atlaišanu. Darba stundu pielāgošana produkcijas ražošanas vajadzībām ne tikai mīkstina krīzes sociālās sekas, bet arī palīdz uzņēmumiem samazināt izmaksas, kas būtu radušās saistībā ar darbinieku atlaišanu un atkal pieņemšanu darbā, un dod iespēju firmām paturēt ražošanas procesam ļoti svarīgo cilvēku kapitālu. Piemēram, Vācijā īsāka darba laika alternatīva tiks kompensēta, subsidējot 2009. un 2010. gadā darba devēju sociālās apdrošināšanas iemaksas.
- *Nodokļu nastas, ar kuru tiek aplikts darbspēks, samazināšana.* Tas ne tikai palielina pieprasījumu pēc darbspēka, bet arī nostiprina mājsaimniecību pirktpēju. Vispārējās sociālās apdrošināšanas iemaksu samazinājumus jau īsteno vai arī tie tiek plānoti Zviedrijā un Rumānijā, savukārt Bulgārijā, Čehijā, Vācijā, Francijā, Maltā un Itālijā īsteno mērķtiecīgus nodokļu samazinājumus (pārsvarā mazkvalificēto darbinieku, kam ir zemas algas, segmentā). Parasti līdztekus šai rīcībai mērķtiecīgi maina arī bezdarba pabalstu sistēmu. Piemēram, Bulgārijā, Francijā un Somijā pārskatīja bezdarbnieku pabalstus, lai veicinātu darbspēka aktivitāti. Vācijā uz laiku samazināja apdrošināšanas iemaksas bezdarbnieku pabalstiem, tādējādi samazinot apliekamo ienākumu slogu. (Vācijā pastāv obligāta bezdarba apdrošināšana – ap 6.5% no bruto mēneša algas tiek iemaksāts šādas apdrošināšanas fondā, līdz šim darbinieka un darba devēja iemaksas bija sadalītas proporcionāli.)

Foto – Suzanne Štainahere (OeNB).

- *Darba tirgus transformācija.* Tiek paplašinātas kvalifikācijas celšanas iespējas un pastiprināta valsts aģentūru loma, kas palīdz labāk pielāgot darbinieku kvalifikāciju mainīgām tirgus prasībām. Piemēram, Vācijā un Grieķijā paredzēts paplašināt pārkvalificēšanās iespējas veciem cilvēkiem un mazkvalificētiem darbiniekiem. Daudzās valstīs (Beļģijā, Spānijā, Ungārijā, Slovākijā) tiek arī uzlabots aģentūru darbs, kurās bezdarbniekiem sniedz padomus darba meklēšanā.

Investīciju stimulēšana

Investīciju stimulēšanas plāni ES dalībvalstīs iekļauj valsts investīcijas tiešā finansējuma veidā dažādos projektos vai līdzfinansēšanu, nodokļu un kredītu procentu maksājumus uzņēmumiem un mājsaimniecībām, aizdevumus un subsīdijas noteikto investīciju tipa veicināšanai u.c. Gandrīz 40% no šāda veida pasākumiem paredzēti infrastruktūras un R&D (*Research and Development* – Pētījumi un attīstība) projektiem, bet ceturtdaļā – energoefektivitātes projektiem.

Šāda veida projekti var pozitīvi ietekmēt arī citas dalībvalstis, radot pievienoto vērtību ES līmenī. Tā, piemēram, Lietuva, Slovēnija un Ungārija piedalīsies dzelzceļu modernizācijas projektā TEN-T tīkls, kas radīs pievienoto vērtību vairākām dalībvalstīm. Savukārt, palielinot enerģijas izmantošanas efektivitāti dzīvojamās ēkās ar bezprocentu eko- aizdevumu palīdzību (piemēram, Francijā), tiek paredzēts risināt arī tās problēmas, kas saistītas ar klimata pārmaiņām un ekoloģiju.

Francijas valdība pretkrīzes plānā paredz piešķirt bezprocentu aizdevumus mājsaimniecībām, ja aizdevums tiek izmantots veco mājokļu rekonstrukcijai enerģijas taupības nolūkos (jumta, sienu, logu izolācijas darbi, moderno apkures sistēmu instalācija utt.). Nauda tiek piešķirta ar komercbanku starpniecību, aizdevumu maksimālais termiņš ir 10 gadu, summa – līdz 30 000 eiro. Tādējādi tiek stimulēta gan sabiedrības interese par enerģijas taupīšanu un dota iespēja iedzīvotājiem nākotnē samazināt izdevumus par komunālajiem rēķiniem, gan nodrošinātas papildu darba vietas celtniecībā.

Mājsaimniecību pirkspējas uzlabošana

Saskaņā ar Eiropas Komisijas prognozēm 2009. gadā ir sagaidāms privātā pieprasījuma kritums. Tādējādi lēmumi un rīcība, kas sekmē mājsaimniecību ienākumu pieaugumu un uzlabo pirkspēju, palīdz veicināt privāto pieprasījumu un arī nodrošina nepieciešamo atbalstu zemu ienākumu grupām, jo tās visvairāk izjūt krīzes sekas. Pārsvārā runa ir par nodokļu izmaiņām, tas ir, galvenokārt par ienākuma nodokļa samazināšanu, piemēram, Dānijā, Zviedrijā, Somijā, Spānijā un Luksemburgā, arī Latvijā, tāpat arī par dažādu sociālo izmaksu samazināšanu (to daļu, ko maksā darba ņēmēji). Ir pasākumi, kuru mērķu grupa ir cilvēki ar zemiem ienākumiem – pensionāri un daudz bērnu ģimenes. Šo pasākumu īpatsvars budžeta izdevumos gan nav liels.

Pašlaik ir vēl par agru vērtēt, cik lielā mērā iecerētie pasākumi veicinās Eiropas Savienības valstu ekonomikas izešanu no krīzes. Tomēr kopumā šie nodomi un rīcība tiek vērtēti pozitīvi, īpaši, ja konkrēto pasākumu īstenošanas mērķis ir ne tikai tūlītējs materiālais ieguvums, bet rūpes par nodarbinātības saglabāšanu un ekoloģiju.

* Raksta sagatavošanā izmantoti Eiropas Komisijas un preses materiāli.

Papildu informācija – [jūlija.pastusenko@bank.lv](mailto:julija.pastusenko@bank.lv)
Foto – Aleksejs Melihovs.

Laires monēta – vispopulārākā

Sabiedrības aptaujā, kas notika martā, ar ievērojamu balsu pārsvaru (4593 balsīm no 8899) par «Latvijas gada monētu 2008» ir atzīta Laires monēta. Tās grafisko dizainu radījis Arvīds Priedīte un plastisko veidojumu – Jānis Strupulis.

Kad bija apkopoti rezultāti, uz Latvijas Bankas Apmeklētāju centru 20. aprīlī tika uzaicināti kā interesenti, tā visu sešu pērn kalto monētu mākslinieki. Latvijas Bankas prezidents Ilmārs Rimšēvičs, uzrunājot klātesošos, teica: «Man ir patīess prieks, ka ar katru gadu šī aptauja kļūst aizvien populārāka. Arī šogad tajā piedalījies daudz balsotāju, neraugoties uz to, ka laiks finanšu sistēmā ir trauksmains. Ja izvērtē mākslinieku un to cilvēku darbu, kas piedalījušies monētu izveidē, ir gandarījums, ka visas monētas izdevušās lieliskas. Turklāt šajā sadarbībā tapušas arī jaunas idejas.»

«Gada monēta 2008» mākslinieki balvā saņēma zeltā kalto Teodora Zaļkalna Latvijas monētu, kas kļūs par tradicionālu balvu aptaujās.

Pasākumu ar savu klātbūtni pagodināja arī Skursteņslaucītāju amata brālības prezidents Varis Vilcāns, kurš savulaik ierosināja veidot monētā skursteņslaucītāju. Viņš atzina, ka šī monēta viņam šķiet viena no skaistākajām un savukārt uzdāvināja I. Rimšēvičam paša nokalto skursteņslauķa sudraba pogu.

Šā gada aptaujas norisē aktīvi palīdzēja arī Latvijas Nacionālā bibliotēka un pilsētu un pagastu bibliotēkas, nodrošinot iespēju iedzīvotājiem balsot internetā. Jau otro gadu aptaujā līdzdarbojās Latvijas Televīzijas raidījums «100 g kultūras», novērtējot monētās ietvertās kultūras vērtības un māksliniecisko sniegumu. Raidījuma veidotāji I. Rozentāle, K. Želve un S. Kiršberga pasniedza A. Priedītem un tēlniecei Ligitai Franckevičiai īpašu balvu par monētu Dziesmu svētki, uzsverot, ka ar apbrīnojamu smalkumu tajā ienesti tautasdziesmu un oriģināldzejas vārdi.

Gada monētas aptaujas noslēguma dienā seši mākslinieki izložēja, kuriem balsotājiem dāvās savas monētas – pa piecām no katras sudraba monētas un vienu zeltā kalto T. Zaļkalna Latvijas monētu. Visu 26 monētu laimīgo īpašnieku saraksts ievietots www.bank.lv.

Laires monētas tapšanas līdzdalībnieki: (no kreisās) mākslinieks A. Priedīte, Latvijas Bankas prezidents I. Rimšēvičs, Skursteņslaucītāju amata brālības prezidents V. Vilcāns, tēlnieks J. Strupulis.
Foto – Aivars Liepiņš.

LATVIJAS TAUTSAIMNIECĪBAS ĀRĒJĀ KONKURĒTSPĒJA UN TĀS IZAICINĀJUMI

DAINA PAULA

*Monētārās politikas pārvaldes
Makroekonomikas analīzes
daļas galvenā ekonomiste*

Pēc Pasaules ekonomikas foruma pētījuma, Latvijas vieta rangu tabulā 2008./2009. gadā pazeminājusies līdz 54. vietai, saņemot relatīvi labus novērtējumus darba tirgus efektivitātes, augstākās izglītības un apmācības jomā, taču samērā vājus – tirgus lieluma, tehnoloģiju un inovāciju ziņā.

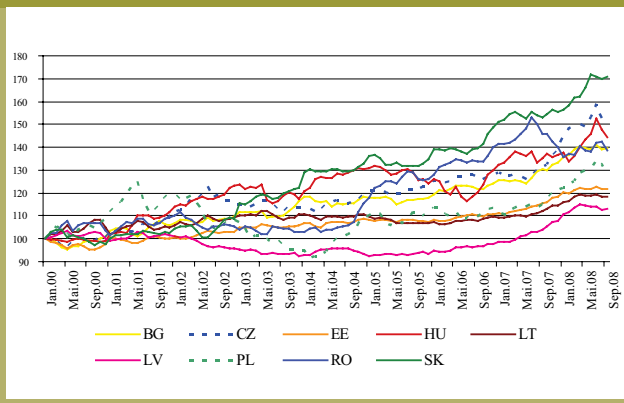
Tautsaimniecības konkurētspēja ir jēdziens, kuram ekonomisti joprojām nav raduši vienotu definīciju. Tomēr kopīgās ekonomiskās norises pasaulē, starpvalstu vienošanās un līgumi, kas mērķēti uz tirdzniecības nosacījumu pārskatāmību un salīdzināmību, aizvien vairāk saasina konkurenci globālajā tirgū, padarot konkurētspēju par aktualitāti mūsdienu ekonomikas analīzē.

Atsevišķi ekonomisti konkurētspējas pamatus meklē mikroekonomikā un apgalvo, ka savā starpā konkurē nevis valstis, bet uzņēmumi, neatkarīgi no tā, vai konkurence norisinās iekšzemē vai starptautiskajā tirgū. Nereti konkurētspējas analīzē aplūko tikai tirdzniecības plūsmu dinamiku un tirgus daļas vai arī cenu pārmaiņas un ar tām saistīto reālā efektīvā valūtas kursa raksturojumu. Tomēr jāatzīst, šādi pētījumi ir diezgan nepilnīgi un nereti pat «tuvredzīgi»: valstij, kas ir ekonomiskās politikas veidotāja, ir īpaša loma arī konkurētspējas nosacījumu izveidē; zemāks vai lēni augošs cenu līmenis var atspoguļot zemu produkcijas pievienoto vērtību un kvalitāti, kā arī lēni augošu ekonomiku; savukārt augoša ārējā tirgus daļa nav ilgtspējīgs konkurētspējas rādītājs, jo tas nozīmētu, ka kādas valsts eksports pieaug uz citu valstu eksporta rēķina līdz brīdim, kamēr tiek pilnībā pārņemts. Turklāt eksporta kāpums var liecināt arī tikai par pārorientēšanos no iekšējā tirgus uz ārējo, nepalielinoties darba ražīgumam un pievienotajai vērtībai, un iznākums var būt deficīts iekšējā tirgū, kas savukārt rada importa pieprasījumu. No šā viedokļa par konkurētspējas mērauklu var uzskatīt labklājības pieaugumu iekšzemē. To var radīt vai veicināt arī veiksmīga starptautiskā sadarbība – gan resursu un tehnoloģiju jomā, gan preču ražošanā un pakalpojumu sniegšanā, gan sakārtotas uzņēmējdarbības vides radīšanā.

Latvija starptautiskos konkurētspējas pētījumos

Starptautiskā pētniecības institūcija Pasaules ekonomikas forums (PEF) ik gadu vērtē daudzu pasaules valstu konkurētspēju. Vērtējuma pamatā lielā mērā ir esošais ienākumu līmenis, kas raksturo vidējo labklājību valstī un tiek izmantots, aprēķinot t.s. globālo konkurētspējas indeksu. Valstīm, kurās ienākumu gūšana balstās uz primāro resursu izmantošanu un ekonomiskās politikas pamatnosacījumu nodrošināšanu, indeksa aprēķinā mazāks īpatsvars ir tām komponentēm, kas raksturo uz efektivitāti (piemēram, Latvijai) vai inovācijām balstītu tautsaimniecības attīstību. Jaunākais PEF konkurētspējas pētījums liecina, ka daudzu Eiropas Savienības (ES) valstu, t.sk. Latvijas, konkurētspēja 2008./2009. gadā pasaules mērogā ir vājinājusies

1. attēls. Atsevišķu ES dalībvalstu reālā efektīvā kursa dinamika*

* Ar saskaņoto patēriņa cenu indeksu deflētā valūtas kursa pārmaiņas attiecībā pret 41 tirdzniecības partnervalsti, 2000. gada janvāris = 100%.

Avots: Eurostat.

salīdzinājumā ar 2007./2008. gadu. Latvijas vieta rangu tabulā pazeminājusies par 9 pozīcijām – līdz 54. vietai, saņemot relatīvi labus novērtējumus darba tirgus efektivitātes, augstākās izglītības un apmācības jomā, taču samērā vājus tirgus lieluma, tehnoloģiju un inovāciju ziņā.

Pasaules Banka veic atšķirīgu, t.s. «Doing Business» pētījumu, ko izstrādātāji gan nesauc par konkurētspējas pētījumu, tomēr tas tuvāk raksturo tieši uzņēmējdarbības vidi – apstākļus, kādus konkrēta valsts piedāvā uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai. Saskaņā ar šo vērtējumu Latvija ieņem daudz augstāku – 29. vietu – vēl plašākā valstu lokā nekā PEF izmanto savā pētījumā. Tomēr, analizējot šā vērtējuma cēloņus, var secināt, ka lielas daļas augsto vērtējumu pamatā ir zemās izmaksas, piemēram, importa un eksporta darījumos (maksā par 1 konteineru), īpašuma reģistrēšanas, būvatļauju saņemšanas izmaksas, neliels nodokļu maksājumu skaits gadā un mazāka vispārējā nodokļu likme salīdzinājumā ar citām reģiona un/vai OECD valstīm, kā arī īsāks līgumu slēgšanai nepieciešamais laiks.

Citi cenu un izmaksu konkurētspējas aspekti

Arī no citu cenu un izmaksu viedokļa Latviju var uzskatīt par izdevīgu uzņēmējdarbības vidi. Neraugoties uz to, ka iepriekšējos gados daudzu patēriņa preču un pakalpojumu cenu līmenis ir būtiski kāpis, Latvijā cenu konkurētspēja attiecībā pret 41 tirdzniecības partnervalsti ir vājinājusies krietni mazāk nekā vairākumā jauno ES dalībvalstu, kas pievienojās ES vienā laikā ar Latviju vai vēlāk un līdz 2008. gada beigām vēl nebija ieviesušas eiro. Par to liecina Eurostat dati par reālo efektīvo kursu (REK), kas ir viens no bieži lietotiem konkurētspējas dinamikas rādītājiem (sk. 1. att.).

Daudzās attīstītajās valstīs, pastiprinoties ekonomiskajai krīzei, jau 2008. gada otrajā pusgadā mazinājās ne vien pieprasījums pēc to precēm un pakalpojumiem, bet arī pēc to valūtām. Tādējādi mazinājās gan šo valstu valūtu vērtība, gan eksports, pretēji tam, ka daži ekonomikas dalībnieki valūtas kursa krituma iespaidā gaidīja eksporta kāpumu (sk. 1. tab.).

Jāatzīmē, ka dažu šo valūtu vērtība pirms ievērojamā krituma 2008. gada beigās bija krietni pieaugusi, pārsniedzot ilgtermiņā

1. tabula. Valūtas kursa pārmaiņas pret LVL (EUR) un eksporta gada pieauguma temps

	Nacionālās valūtas vērtības gada pieauguma temps 2008. gada decembrī, %	Nominālā eksporta (nacionālās valūtas vienībās) gada pieauguma temps 2008. gada decembrī, %
Ungārija	-4,1	-13,5
Norvēģija	-14,5	-14,1
Polija	-9,5	-10,7
Krievija	-4,7	-16,0
Zviedrija	-12,1	-8,4
Latvija	fixsēts kurss	-11,1
Igaunija	fixsēts kurss	-6,5
Lietuva	fixsēts kurss	-3,2

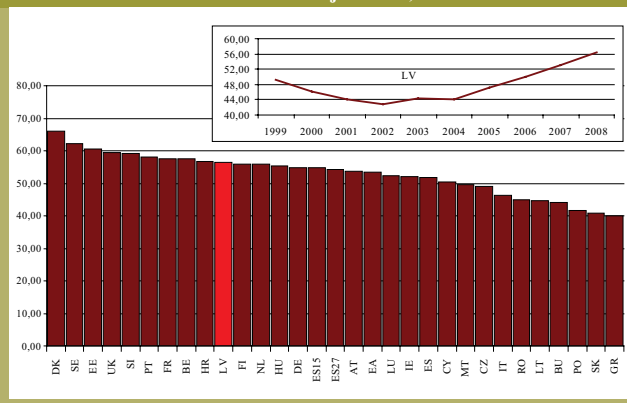
novēroto vidējo līmeni. Atsevišķu valūtu vērtība turpināja samazināties vēl 2009. gada sākumā, taču aprīlī–maijā tā pakāpeniski augusi, turklāt dažviet (piemēram, Krievijā, Polijā) cenu līmenis sāk augt straujāk, liecinot par to, ka nozīmīgs cenu konkurētspējas uzlabojums nav iegūts. Svarīgi atzīmēt, ka apstākļos, kad galvenās tirdzniecības partnervalstis vienlaikus piedzīvo ekonomikas lejupslīdi, būtiski sarūk ārējais pieprasījums, tādējādi gūt peļņu vai palielināt tirgus daļu, izmantojot cenu līmeņu starpību starp iekšējo un ārējo tirgu, ir daudz grūtāk. Šādā situācijā konkurētspēju būtiski ietekmē tautsaimniecības struktūra un preču vai pakalpojumu specifika, ko konkrēta valsts piedāvā ārējam tirgum.

Neraugoties uz uzņēmējdarbībai nozīmīgo izmaksu – darbaspēka un energoresursu cenu – straujo kāpumu iepriekšējo gadu laikā, Latvijā tās joprojām ir krietni zemākas nekā citās ES dalībvalstīs. Jaunākie Eiropas Komisijas un Eurostat dati liecina, ka Latvijā degvielas cenas ir par 15–20% zemākas nekā vairākumā t.s. veco ES dalībvalstu; dabasgāzes cenas industriālajiem patērētājiem ir par apmēram 20–40% zemākas nekā, piemēram, Īrijā, Vācijā, Zviedrijā, Slovēnijā, un nedaudz zemākas nekā vairākumā citu ES dalībvalstu; arī elektroenerģijas cenas ir vienas no zemākajām Eiropas Savienībā (daļēji – zemāku nodokļu dēļ). Darbaspēka izmaksas rūpniecībā Latvijā 2007. gadā (jaunākie salīdzināšanai pieejamie dati) nebija sasniegušas 650 eiro mēnesī, bet ES10 valstīs tās jau tuvojās 1000 eiro, toties vairākumā veco dalībvalstu – no 3500 līdz 4500 eiro.

Lai gan pēc 2008. gada datiem Latvija ierindojas starp tām ES valstīm, kur ar darbaspēku saistīto izmaksu īpatsvars tautsaimniecībā ir samērā liels (sk. 2. att.), redzams, ka to noteicis straujais algu kāpums 2007.–2008. gadā, bet kopumā šāds īpatsvars ir raksturīgs valstīm, kurās darba ienākumi tiek aplikti ar augstu nodokļu slogu, savukārt dažās valstīs to daļēji nosaka lielāks pakalpojumu sektora īpatsvars.

Ja Latvijā ir tik zemas darbaspēka izmaksas, bet tās veido ievērojamu daļu no IKP, varam secināt, ka, izmantojot pašreizējo ražošanas kapacitāti, radām pārāk mazu pievienoto vērtību. To apliecina gan ārkārtīgi zemā jaudu noslodze salīdzinājumā ar citām ES valstīm, gan zemais darba ražīgums, kas, pēc konkurētspējas teorijas attīstītāja profesora M. Portera domām, ir vienīgais vērā ņemamais konkurētspējas rādītājs. Neizmantotas jaudas var nākt par labu eksporta potenciālam – atjaunojoties globālajam pieprasījumam, jaudu paplašināšana neprasi-

2. attēls. Atlīdzība nodarbinātajiem ES valstīs un tās dinamika Latvijā 2008.¹, % no IKP

¹Francijai – 2007. gadā.

daudz laika un tūlītējas papildu izmaksas. Tomēr fakts, ka ražošanas jaudu noslodze ilgstoši bijusi zema pat ekonomikas straujas izaugsmes periodā (sk. 3. att.; tajā attēlotas Baltijas un dažas citas ES valstis, taču tendence ir līdzīga arī grafikā neatspoguļotajās valstīs), liecina par to, ka, iespējams, tautsaimniecībā resursi – darbaspēks un kapitāls – nav izvietoti sabalansēti, turklāt augstāzīgu iekārtu un ilgstoša brīvu jaudu uzturēšana uzņēmējdarbībā prasa papildu izmaksas.

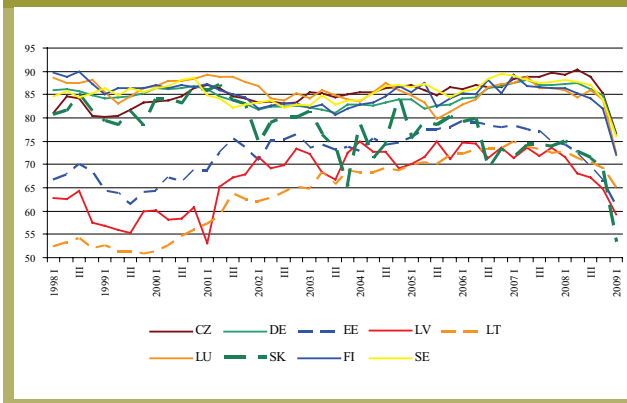
EK rūpniecības konjunktūras dati liecina, ka visās ES valstīs nozīmīgi sarukusi jaudu noslodze. Līdzīga tendence skārusi arī rūpniecības izlaidi. Tas īpaši jūtams valstīs, kur rūpniecība un eksports lielā mērā balstīts uz mašīnbūvi, elektroiekārtu u.c. ilglietošanas preču ražošanu, kas visjutīgāk reaģē uz ekonomikas cikla pārmaiņām – krīzes apstākļos pircējs vispirms atsakās tieši no šo preču iegādes. Tautsaimniecības struktūra daļēji izskaidro arī darba ražīguma dinamikas atšķirības starp Baltijas un citām ES valstīm (sk. 4. att. a un b).

Latvijas konkurētspējas izaicinājumi

Lai gan varam uzskatīt, ka no atsevišķu iepriekš minēto izmaksu viedokļa Latvijā ir diezgan izdevīga uzņēmējdarbības vide, tomēr Latvijas konkurētspēju ārējā tirgū būtiski ietekmē daudzi cikliski un strukturāli faktori. Šābrīža aktualitāte, neapšaubāmi, ir nepietiekams ārējais pieprasījums. To daļēji nosaka Latvijas ražošanas struktūra un darba ražīgums, jo tautsaimniecība ir atvērta, mūsu valsts tirgus daļa pasaulē ir neliela, eksportā nedominē energoresursi un preces, kuru ārējā tirdzniecība ir izteikti neelastīga pret ekonomikas cikla pārmaiņām. Eksporta atkopšanos atsevišķos tirgus segmentos, kuros problēmas rada pasūtītāja maksāspēja, noteikti varētu sekmēt ātrāka eksporta garantiju pieejamība. Taču arī garantiju pretendentiem jābūt orientētiem uz ilgtspējīgu un efektīvu uzņēmējdarbību.

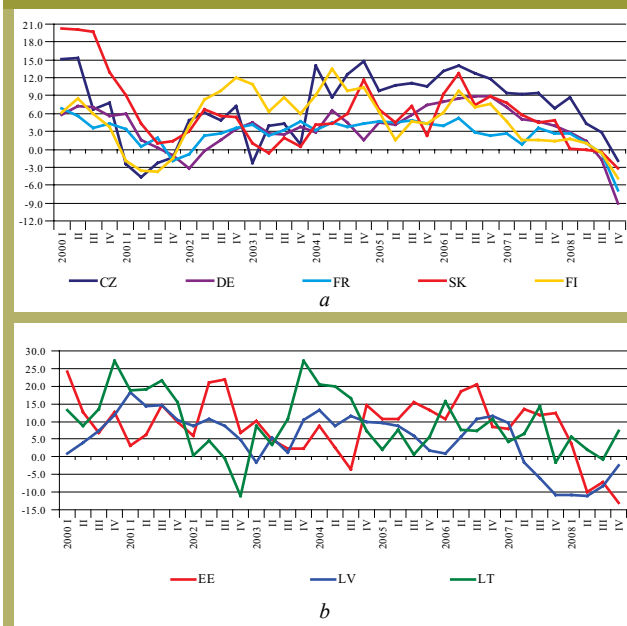
Pēdējo 10 gadu laikā Latvijas ārējās tirdzniecības struktūra kļuvusi konkurētspējīgāka: mazinājusies atkarība no koka, koksnes un to izstrādājumu eksporta, pieaugusi arī tehnoloģiju komponente. Piemēram, laikā no 1999. līdz 2006. gadam augsto tehnoloģiju īpatsvars kopējā eksportā pieaudzis gandrīz divas reizes, tomēr kopumā nesasniedz 4.5%. Tas ir maz salīdzinājumā ar galvenajām tirdzniecības partnervalstīm. Tomēr pievienošanās ES veicinājusi tirdzniecības integrāciju ar pārējām ES dalībvalstīm: pieaudzis eksporta īpatsvars uz Lietuvu, Igauniju, Poliju, bet mazinājies eksporta īpatsvars,

3. attēls. Jaudu noslodze atsevišķās ES valstīs, %

Avots: Eiropas Komisijas konjunktūras apsekojums.

4. attēls. Darba ražīguma dinamika*

*ES valstīs, kur raksturīgs augsts mašīnbūves, elektropreču u.c. ilglietošanas preču īpatsvars rūpniecībā un eksportā (a), un Baltijas valstīs (b).

Avots: Eurostat.

piemēram, uz NVS un citām valstīm, ko daļēji ietekmē atšķirīga tirdzniecības politika. Šobrīd, krīzes apstākļos, papildu tirdzniecības barjeru ieviešana no daudzu Āzijas, NVS, Latīņamerikas un industriāli attīstīto eksporta lielvalstu puses (pārtikas, tekstilizstrādājumu, mašīnbūves u.c. produkcijai) ir viens no riska faktoriem sekmīgai Latvijas eksporta attīstībai tuvākajā laikā.

Līdzšinējā ienākumu un cenu līmeņa konverģence aizvien mazāk ļauj pelnīt, izmantojot cenu līmeņa starpību ar mūsu galvenajām tirdzniecības partnervalstīm. Savukārt augsts kapitālpreču importa īpatsvars nosaka samērā augstas investīciju izmaksas, jo šo preču cenu līmenis konverģējis straujāk nekā, piemēram, patēriņa cenu līmenis tautsaimniecībā. Tādējādi viens no strukturālās politikas izaicinājumiem Latvijā ir panākt darba ražīguma pieaugumu tā, lai ražošanas kapacitāte būtu pēc iespējas noslogota un gan reģionālā, gan nozaru struktūras ziņā tiktu nodrošināts ilgtspējīgs resursu izvietojums tautsaimniecībā.

Papildu informācijai – daina.paula@bank.lv
Foto – Aleksejs Meļihovs.

Monēta Cūciņa atnākusi pie interesentiem

Sudraba jubilejas un piemiņas monēta Cūciņa tika laista apgrozībā 2009. gada 26. martā. Monētas reverss veidots pēc Emīlijas Adumānes grafikas darba, kas uzvarēja bērnu zīmējumu konkursā «Mana sapņu monēta». Monētas ģipša modeli veidojusi māksliniece Ligita Franckeviča.

Īsai atgādei: Latvijas Banka 2008. gadā pulcināja bērnus zīmējumu konkursā «Mana sapņu monēta», kurā piedalījās aptuveni četri tūkstoši jauno naudas dizaineru. Tā bija iespēja gūt ieskatu, kādu Latvijas naudu vēlas redzēt tās vismazākie lietotāji, savukārt viņiem tā bija iespēja līdzdarboties lietās, kas tradicionāli tikušas uzskatītas par piederīgām pieaugušo pasaulei.

Izvēles gaitā augstāko vērtējumu konkursā guva tobrīd sešgadīgā rīdziniece Emīlija Adumāne, kuras grafikas darbā «LAC 1» bija atainota cūciņa – labklājības, labestības un omulības simbols, bērnu grāmatu un filmu varone, arī latviešu folklorā un mākslā iecienīts tēls. Cūciņa arī saistās ar uzkrājumu veidošanu un pārticību.

Tajā pašā dienā mazo autori un viņas skolotāju – Rīgas Centra daiļamatniecības pamatskolas grafikas darbnīcas vadītāju Ievu Helmūti – sveica Latvijas Bankas prezidents Ilmārs Rimšēvičs, novēlot, lai šis notikums labvēlīgi ietekmē pašas Emīlijas dzīvi un lai viņa nelaiž garām iespēju ar savu darbu nest labas un gaišas domas vēl citiem cilvēkiem.

Emīlija Adumāne, pašlaik šīs skolas 1. klases skolniece, saņēmot Cūciņu no Latvijas Bankas prezidenta, bija apmierināta, ka viņas darbs ir iekalts monētā tāds, kāds tas bija izveidots, un saglabāts arī darba nosaukums. Pirmajam viņa monētu parādīja tētim Austrim, kurš arī bija klāt šajā meitas dzīvē svarīgajā notikumā.

Sudraba 1 lata monēta Cūciņa ir likumīgs maksāšanas līdzeklis Latvijas Republikā, maksimālā tirāža – 5000 monētu.

Vairāk par zīmējumu konkursu «Mana sapņu monēta» – <http://www.bank.lv/lat/main/all/lvnaud/konkurss/>

Emīlija Adumāne, 8 gadi, saņēmot sudraba latu Cūciņa no Latvijas Bankas prezidenta Ilmāra Rimšēviča.
Foto – Aivars Liepiņš.

Latvijas Bankas padomē 2009. gada marts – maijs

Latvijas Bankas padome 12. martā nolēma samazināt Latvijas Bankas refinansēšanas likmi no 6.0% uz 5.0% un aizdevumu iespējai uz nakti no 2% uz 1.0%. Savukārt 13. maija sēdē refinansēšanas likme tika samazināta uz 4.0%. Likmes aizdevumu un noguldījumu iespējai uz nakti Latvijas Bankā netika mainītas.

Lēmumi pieņemti, ņemot vērā tālāku ekonomiskās aktivitātes kritumu, inflācijas kritumu un vājo kreditēšanas aktivitāti. Likmes mazināšana dotu papildu stimulu starpbanku latu naudas tirgus aktivitātes veicināšanai un motivētu komercbankas novirzīt tām pieejamos resursus tautsaimniecības kreditēšanai.

No 2009. gada 1. aprīļa spēkā ir jaunā redakcijā apstiprinātie «Kredītu reģistra noteikumi», «Kredītu reģistra tehniskie noteikumi» un «Kredītu reģistra dalībnieku maksas par Kredītu reģistra izmantošanu apmērs un maksāšanas kārtība». Pārmaiņas dokumentos galvenokārt saistītas ar grozījumiem «Kreditēstāžu likumā», kas paredz nebanku sektora lielāko kredītu devēju (piemēram, AS «GE Money», SIA «Nels Līzings», AS «Lateko Līzings») dalību Kredītu reģistrā. Dokumentos tika veikti arī papildu uzlabojumi par ziņu sniegšanu Kredītu reģistrā.

Ar 2009. gada 1. jūniju stājas spēkā Latvijas Bankas padomes apstiprinātie «Ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanas un pārdošanas noteikumi». Tie paredz kārtību, kādā Latvijas Banka izsniedz, pārreģistrē, pārraksta, aptur un anulē licenci šim uzņēmējdarbības veidam Latvijas Republikā, arī Eiropas Savienības un Eiropas Ekonomikas zonas valstīs reģistrētām kapitālsabiedrībām.

Ar 2009. gada 1. jūniju stājas spēkā jauni «Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas iekšējās kontroles sistēmas izveides ieteikumi kapitālsabiedrībām, kas saņēmušas Latvijas Bankas licenci ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanai un pārdošanai». Ieteikumi ietver norādījumus iekšējās kontroles sistēmas izveidei, kā arī plašāk izskaidro prasības klienta identifikācijas un izpētes pasākumiem.

Interesentiem minētie dokumenti pieejami Latvijas Bankas interneta lapā www.bank.lv sadaļā «Tiesību akti».

*Papildu informācija – no preses sekretāra Mārtiņa Grāviša
(martiins.gravitis@bank.lv)*

Nauda – jaunumi

Laista klajā 2009. gada 26. martā; nominālvērtība 1 lats, izmantoti 20 grami 925⁰ sudraba, monēta kalta Rahapaja Oy (Somija); monētas reverss veidots pēc Emīlijas Adumānes zīmējuma; Līgita Franckevičas plastiskais veidojums.

Latviešu folklorā cūciņa parādās kā sena un pastāvīga cilvēka līdzgaitniece, savdabīgs miera un turības apliecinājums. Šis tēls rodams arī neskaitāmās grāmatās, kinofilmās un animācijas filmās. Rietumu kultūrā cūciņa ir arī ekonomisks simbols – tā ir galda krājkasīte. Lielī krājumi tajās neveidojas, bet process disciplinē un radina pie taupības. Tas ir vērtīgs tikums, īpaši grūtākos laikos.

LATVIJAS BANKA

K. VALDEMĀRA IELĀ 2A • RĪGĀ, LV-1050 • TĀLRUNIS: 6 702 2300 • FAKSS: 6 702 2420
E-PASTS: INFO@BANK.LV • [HTTP://WWW.BANK.LV](http://WWW.BANK.LV)
LATVIJAS BANKA, 2009

Pārpublicējot obligāta avota norāde. Reģistrācijas apliecība Nr. 1947